

Rozloha Carnunta a prehľad historických medzníkov

Antické mesto Carnuntum v katastrálnom území samospráv súčasných obcí Bad Deutsch-Altenburg a Petronell-Carnuntum (okres Bruck an der Leitha) malo rozlohu 10 km². Na východe sa uvedený rímsky osídlený areál „ťahal“ k pahorku Pfaffenberg v obci Bad Deutsch-Altenburg, na západe 1,5 km západne od Petronell-Carnunta po Wildungsmauer. Na severe kopírovali hranice antického mesta brehy Dunaja resp. jeho (v antike početných) ramien. Na juhu sa končila zástavba na hranici obchádzky dnešnej cestnej komunikácie B9.

Podľa zápiskov vyššieho rímskeho dôstojníka (Velleius Paterculus hist. rom. 2, 109, 5) sa presunul veliteľ a neskorší cisár Tiberius s rímskym vojskom na jeseň v r. 6 po Kristovi až k Dunaju a nechal tu rozložiť zimný tábor. Podľa zápiskov musel „žiť“ 40.000 vojakov. Presnú polohu tohto zimného tábora (*castra hiberna*) sa dodnes nepodarilo určiť. Hoci sa plány expanzie cisára Augusta a jeho nevlastného syna Tiberia nenaplnili, ponechali tu jednu légiu ako posádku tábora. Územie bolo strategicky nesmierne dôležitým teritóriom – popri kontrole Dunaja a ústí prítokov rieky Moravy na severe umožňovala jeho poloha kontrolu nad obchodom na Jantárovej ceste, vedúcej od Baltického mora cez Carnuntum do Rímskej ríše a končiacej v meste Aquileia.

Légia XV *Apollinaris* zriadila okolo r. 40 n. l. prvý opevnený tábor na južnom brehu Dunaja. Zároveň vzniklo okolo tábora – vzhľadom na potrebu voľného priestoru na sústredenie vojakov - z nepravidelne rozostavených menších budov, predmestie tábora (lat. *canabae legionis*). Na západ od neho pribudlo od r. 80 n. l. ďalšie sídlo – tzv. civilné mesto. Toto sídlo získalo od cisára Hadriána v roku 124 n. l. štatút *municipium Aelium Carnuntum*. V nasledujúcich desaťročiach sa vybudovali veľké verejné budovy (Forum s kúriou a budovami pre úradníkov, chrámy a kúpele), murované kanály pretekali pod riadne vydláždenými cestami, pribúdali relatívne luxusne vybavené obytné domy (nástenné maľby, mozaiky, podlahové kúrenie) svedčiace o blahobyte svojich obyvateľov. Kvôli vojenským stretom s germánskymi kmeňmi Markomanov, Kvádov a Naristov však tento rozkvet náhle upadol. V období rokov 170 až 173 n. l. sa v Carnunte niekoľkokrát zdržiaval Cisár Marcus Aurelius, aby s vojskami bránil dunajskú hranicu Rímskej ríše. Deviateho apríla 193 n. l. vyhlásili jednotky v Carnunte za cisára miestodržiteľa mesta: - *legatus Augusti pro praetor* - Lucius Septimius Severus. Vymenovanie potvrdil neskôr aj senát v Ríme. Nový cisár založil dynastiu Severovcov a Carnuntum získalo obratom štatút *Colonia* a teda najvyššie postaveného mesta v provincii *Pannonia superior*. Táto okolnosť priniesla so sebou desaťročia pretrvávajúcu intenzívnu stavebnú činnosť. Počas niekoľkých nepokojných desaťročí a rýchlo sa striedajúcich panovníkov (vojenských cisárov) zostávalo Carnuntum dôležitým oporným bodom na dunajskom Limes. V roku 259/260 n. l. sa ujal moci v Carnunte *Regalianus* a jeho manželka *Dryantilla*, po niekoľkých mesiacoch však došlo k ich zvrhnutiu a usmrteniu.

S Diokleciánom a jeho rozsiahlou reformou politických a hospodárskych štruktúr *Imperia Romana* sa dočkalo Carnuntum ďalšieho obdobia rozkvetu. Dôkazom tejto skutočnosti je aj Konferencia cisárov, ktorú bolo nutné zvolať v roku 305 n. l. po abdikácii cisára Diokleciána kvôli vyriešeniu vymenovania jeho nasledovníka. Podľa viacerých písomných zdrojov sa rokovalo v roku 308 n. l. počas neskorej jesene v Carnunte.

V druhej polovici štvrtého storočia po Kristovi postihlo región stredne silné zemetrasenie, jasne preukázateľné viacerými škodami na verejných budovách. Predpokladá sa, že kvôli škodám v meste a aj zhoršujúcim sa klimatickým podmienkam v priebehu štvrtého storočia sa časť obyvateľstva z Carnunta vystaňovala. Pravdepodobným dôvodom boli aj opakujúce sa vpády cudzích kmeňov cez Limes, v dôsledku začiatku sťahovania národov. V niektorých

častiach mesta sa však dali zistiť dôkazy o fungovaní mesta do prvej polovice piateho storočia n.l.: nálezy v niektorých domoch odkrytých pri výskume poukazujú na obývanosť, rovnako ako nálezy vo vojenskom tábore, kam sa stiahla časť civilného obyvateľstva. V roku 433 n. l. boli panónske provincie – rovnako ako Carnuntum - opustené a prenechané Hunom. Rímske osídlenie nebolo zničené ale spustlo.

Literatúra:

F. Humer, Carnuntum im Jahr 6 n. Chr., v: F. Humer (Hrsg.), Carnuntum. Wiedergeborene Stadt der Kaiser (Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt 2014) 25-29.

K. Genser, Das erste feste Lager in Carnuntum entsteht, v: F. Humer (Hrsg.), Carnuntum. Wiedergeborene Stadt der Kaiser (Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt 2014) 29-36.

F. Humer, Eine Stadt entsteht und entwickelt sich rapide, v: F. Humer (Hrsg.), Carnuntum. Wiedergeborene Stadt der Kaiser (Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt 2014) 36-42.

M. Kandler, Das Ende des antiken Carnuntum, v: F. Humer (Hrsg.), Carnuntum. Wiedergeborene Stadt der Kaiser (Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt 2014) 54-59.